

Сега,
21.03.2017 г., с. 10

Бисер Петков: 23% от хората се пенсионира с непълен стаж

Десислава Колева

Бисер Петков е управител на Националния осигурителен институт от 2011 г. Преди това е зам.-председател на Комисията за финансов надзор. Доцент от УНСС по научна специалност Финансов мениджмънт и борсова търговия.

- Г-н Петков, какви са параметрите на общественото осигуряване за тази година?

- Заложени са с 235 млн. лв. по-високи разходи за пенсии в сравнение с 2016 г. Това е ръст с 2.7%. Общият размер на планираните разходи за пенсии е 8.936 млрд. лв., но като дял от БВП те остават 9.7%. Прогнозираният средногодишен брой на пенсионерите е 2 179 900 души - с около 1000 човека по-малко от 2016 г. Можем да говорим за относително запазване на броя на пенсионерите въпреки увеличаването на възрастта и стажа, защото и през тази година ще навлизат в пенсионна възраст значителни кохорти, тоест ще имаме сравнително голям брой нови пенсионери. А и все още съществуват редица възможности за ранно пенсиониране. След това тенденцията за намаляване на пенсионерите ще бъде по-отчетлива. Очакваният среден размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за тази година е 378 лв. при 362 лв. за м.г. По отношение на подходящото разпределение на пенсионерите не очакваме съществени размествания. Заради повишаването на тежестта на една година стаж в пенсионната формула за новите пенсии и заради преизчисляването на старите пенсии от 1 юли с новата тежест, броят на пенсионерите с пенсия до 314 лв., колкото е определената линия на бедността, леко ще намалее. В края на 2016 г. лицата с пенсия под 314 лв. са 1 295 400 - около 60% от пенсионерите. Очакванията са около 49 хил. от тях да преминат линията на бедност през 2017 г. Към март броят им е 1 288 516 - те ще получат добавки за Великден.

- Очаквате ли отново бум на пенсионери от сектор "Сигурност"?

- През 2016 г. наистина отчетохме значително увеличение на новоотпуснатите пенсии на работещите в сектор "Сигурност" - почти два пъти спрямо 2015 г. Това се дължи на големия брой подадени заявления в края на 2015 г. след приемането на законовите промени и въвеждането от 2016 г. на възраст за пенсиониране на служителите от този сектор. Една голяма част от лицата, които бяха придобили право на пенсия, го упражниха и се надявам, че вече имаме устойчиви, стабилни условия за пенсиониране, които би трябвало да не довеждат до съществени отклонения.

- Какъв е ефектът от пенсионната реформа?

- Би трябвало да го очакваме и оценяваме в по-дългосрочен план. Някои от мерките влязоха в сила през 2016 г., други - тази година, като например увеличението на вноската с 1 пункт, а нарастването на възрастта и стажа за пенсиониране ще продължи до 2037 г. На базата на предварителните данни за изпълнението на бюджета за 2016 г. събраните приходи са с 261 млн. лв. повече от планираните. Разходите за пенсии са в рамките на плана, включително с изплатените добавки за Великден и Коледа. Общият преразход на консолидирания бюджет на ДОО за миналата година е 50 млн. лв., което се дължи на по-високи от планираните разходи за краткосрочни обезщетения. Трансферите от държавния бюджет са със 113 млн. лв. по-малко от планираните. 217

млн. лв. по-малко постъпиха от държавата за покриване на дефицита. Направена е стъпка за намаляване на тежестта на бюджета на ДОО върху публичните разходи. Планираният размер на средствата за покриване на недостига в ДОО за 2017 г. е с около 320 млн. лв. по-малко от м.г. За първи път след 2008 г. преобладаващият дял (54%) от разходите в бюджета на ДОО се финансира с приходи от осигурителни вноски. Рано е да се правят оценки от реформата, но първите резултати са в посока на финансово стабилизиране на ДОО, макар и с бавни стъпки.

- Напоследък много се говори за увеличаване на пенсиите и особено на минималната. Какъв, според Вас, е балансираният вариант за това?

- Практиката в последните години е минималната пенсия за стаж и възраст да нараства с процента, предвиден за осъвременяване на всички пенсии, за да се запазят пропорциите. Съгласно тазгодишния бюджет от 1 юли минималната пенсия ще нарасне с 2.4% на 165.25 лв., както е за всички останали пенсии. Тя е важен параметър в пенсионната система, с който са свързани размерите на много пенсии - например пенсиите, които се отпускат при непълнен стаж, минималните размери на инвалидните и наследствените пенсии, някои добавки и т.н. При 300 лв. минимална пенсия годишният ефект е около 1.6 млрд. лв. повече разходи. Пенсионерските организации искат увеличаване на минималната пенсия на 350 лв., което означава месечно 200 млн. лв. повече разходи. За да не се постави под риск финансовата стабилност на пенсионната система, увеличението на пенсиите може да стане едва след като се намери устойчив източник за финансиране на растежа им. Нарастването на трудовите възнаграждения, осигуряването върху реалните доходи е устойчивият начин за увеличаване на пенсиите. Освен че има значителен финансов ефект, изолираното увеличаване на минималната пенсия нарушава и принципите на осигурителната система. Увеличението трябва да засяга размерите на всички пенсии, защото в противен случай се демотивират хората да се осигуряват и се деформира подходното разпределение на пенсиите. Понастоящем минимална пенсия за стаж и възраст получават около 462 хил. лица, а ако тя стане 300 лв. без увеличение на останалите пенсии, 1 361 000 пенсионери ще получават минимална пенсия.

- Имаше ли възможност процентът за осъвременяване на пенсиите да е по-висок от 2.4%, с колкото ще се увеличат старите пенсии от 1 юли?

- От началото на 2017 г. започна увеличението на коефициента за стаж, което трябва да продължи, докато достигне 1.5 на сто. Новите пенсии ще растат, защото този коефициент ще бъде по-висок. След 10 г. една пенсия, отпусната през 2027 г. спрямо тази, отпусната през 2016 г., само заради увеличаването на тежестта на една година стаж, ще е с 36% по-висока. Няма в текущото законодателство отговор на въпроса как да се увеличават старите пенсии. Това е проблемът.

- За старите пенсии няма разлика дали е по швейцарското правило или с коефициента за стажа?

- Ефектът е същият. Проблемът със старите пенсии е, че изостават. Коментират се различни варианти за тяхното преизчисляване със съвременен осигурителен доход, но това може да стане само със законодателно решение. Това е друг начин да се свие ножицата между нови и стари пенсии. Необходимият ресурс за преизчисляването на старите пенсии със средния осигурителен доход от 2015 г. е около 1.6 млрд. лв. Последното преизчисляване е през 2008 г. с доход от 2007 г. Какво ще възприемат

политиците е техен избор, защото подобен разход няма как да бъде финансиран от предвиденото в закона увеличение на осигурителните вноски, а от държавния бюджет.

- Защо, според Вас, ранното пенсиониране - 1 г. преди навършване на възрастта, ако човек има стажа, не се оказва привлекателно за хората. Имахте очаквания за 11 400 души, а се оказаха по-малко?

- Актуалният брой на пенсиониралите се през 2016 г. по този ред е 2829. Едно от обясненията е, че прогнозата беше направена на базата на данните, които имахме за лицата, които ще навършат пенсионна възраст. НОИ не разполага с данни за пълния осигурителен стаж. Условието е тези лица да имат пълния осигурителен стаж, за да могат да се пенсионират една година преди възрастта. Явно високото изискване за осигурителен стаж е една от причините, която не позволява на хората да използват масово тази възможност, защото тук не се предвижда възможност за закупуване на стаж, както е при навършена пенсионна възраст. Макар и да бяхме доста предпазливи в оценката си, вероятно голяма част от тези хора имат възрастта, но нямат стажа. Втората причина е, че размерът на тези пенсии се намалява пожизнено. За 12 месеца недостигаща възраст (по 0.4% месечно) общото намаление е 4.8% пожизнено намалена пенсия. Лицата, които са имали възможност да работят, са продължили да работят, а тези, които са останали без работа в предпенсионна възраст, вероятно са предпочели да получават обезщетение за безработица.

- Стажът е по-големият проблем?

- Да, увеличават се хората, които имат възрастта, но нямат необходимия стаж. И трябва да чакат по-високата възраст, при която могат да се пенсионират с 15 г. действителен стаж. Около 23 на сто от новите пенсионери за стаж и възраст през 2016 г. са се пенсионирали на по-високата възраст с непълен стаж. Предвиденото нарастване на стажа до 37 г. за жените и 40 г. за мъжете ще бъде все по-високо препятствие за пенсиониране, но, от друга страна, ще води до увеличаване размера на новите пенсии.